

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΟΣ

ΟΜΙΛΙΑ Α΄

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

α΄. Χαίρω, καὶ εὐφραίνομαι ὁρῶν σήμερον τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν τῷ πλήθει τῶν οἰκείων τέκνων κοσμουμένην, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς περιχαρείας ἅπαντας ὑμᾶς συνδεδραμηκότας. Ὅταν γὰρ ἀποβλέψω πρὸς τὰ παιδρὰ ὑμῶν πρόσωπα, τεκμήριον μέγιστον ποιῶμαι τῆς κατὰ ψυχὴν ὑμῶν ἡδονῆς: καθάπερ καὶ σοφὸς τις ἔλεγε: Καρδίας εὐφραينوμένης θάλλει πρόσωπον. Διὰ τοι τοῦτο καὶ αὐτὸς μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας ἀνέστην σήμερον, ὁμοῦ καὶ τῆς εὐφροσύνης ὑμῖν κοινωνήσων ταύτης τῆς πνευματικῆς, καὶ μηνυτῆς ὑμῖν γενέσθαι βουλόμενος τῆς παρουσίας τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, τοῦ φαρμάκου λέγω τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Καθάπερ γὰρ πατήρ φιλόστοργος ὁ κοινὸς πάντων ἡμῶν Δεσπότης, βουλόμενος ἡμᾶς ἀπονίψασθαι τὰ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ ἡμῖν ἡμαρτημένα, καὶ διὰ τῆς ἁγίας νηστείας ἐπενόησεν ἡμῖν θεραπείαν. Μηδεὶς τοίνυν γινέσθω κατηφής, μηδεὶς στυγνὸς φαινέσθω, ἀλλὰ σκιρτάτω, καὶ χαιρέτω, καὶ δοξαζέτω τὸν κηδεμόνα τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τὸν ταύτην ἡμῖν τὴν ἀρίστην τεμόντα ὁδὸν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς περιχαρείας ὑποδεχέσθω ταύτης τὴν παρουσίαν. Αἰσχυνέσθωσαν Ἕλληνες, ἐγκαλυπτέσθωσαν Ἰουδαῖοι, ὁρῶντες ἡμῶν τὴν ἀγάπην ἰλαρῶ τῇ προθυμίᾳ τῇ

Међу Светима Оца нашега Јована Златоуста

С л о в о п о д с т и ц а ј н о [на пост]

Б е с е д а 1.

при наступању Свете Четрдесетнице*

1.) Радујем се и веселим видећи данас Цркву Божију украшену бројним својим чедима - сви сте се ви овде сабрали са великом радошћу. Јер, када погледам ваша радосна лица, налазим велики показатељ вашег душевног задовољства [тј. каτὰ ψυχὴν ὑμῶν ἡδονῆς], као што рече неко премудар: "Весело срце весели лице" (Приче Сол. 15,13). Ради тога сам и ја данас устао са великом спремношћу, да би заједничарио са вама у тој духовној радости [εὐφροσύνη] и да би постао весником наступања Свете Четрдесетнице која је, кажем [вам], лек наших душа [тј. за наше душе]. А свима нама заједнички Владика, као чедољубиви Отац, желећи да нас очисти од грехова у свако време, даде нам излечење [θεραпеῖαν] кроз свети пост. И зато, нека нико не буде покуњен, нека се нико не покаже тужним, него нека ликује и радује се и нека прослави Управитеља душа наших, који нам је открио овај узвишени пут и нека са великом радошћу прими његово наступање [παρουσίαν]. Нека се Јелини [= пагани] постиде, нека се посраме Јудеји, видећи нашу љубав [и са каквом] искреном спремношћу ми исчекујемо његово наступање и нека

ταύτης παρουσίαν ἀσπαζομένους, καὶ μανθανέτωσαν διὰ τῆς τῶν πραγμάτων πείρας, ὅσον τὸ μέσον ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις ὀνομαζέτωσαν τὴν μέθην, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀκολασίαν, καὶ τὰς ἀσχημοσύνας, ἃς εἰκὸς ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἐπισύρεσθαι: ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ἀπεναντίας ἐκείνοις τὴν νηστείαν, τὴν τῆς γαστρὸς ὑπεροψίαν, καὶ τὴν ἐπομένην ταύτῃ πᾶσαν ἀρετὴν ἑορτὴν ὀνομαζέτω. Αὕτη γὰρ ἀληθὴς ἑορτὴ, ἔνθα ψυχῶν σωτηρία, ἔνθα εἰρήνη καὶ ὁμόνοια, ἔνθα βιωτικὴ πᾶσα φαντασία ἀπελήλαται: ὄπου κραυγὴ καὶ θόρυβος, καὶ μαγείρων δρόμοι, καὶ τῶν ἀλόγων σφαγαὶ ἐκποδῶν: ἡρεμία δὲ πᾶσα, καὶ γαλήνη, καὶ ἀγάπη, καὶ χαρὰ, καὶ εἰρήνη, καὶ πραότης, καὶ μυρία ἀγαθὰ ἀντ' ἐκείνων πολιτεύεται. Φέρε οὖν, παρακαλῶ, μικρὰ περὶ ταύτης διαλεχθῶμεν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἐκεῖνο πρότερον παρακαλέσαντες ὑμᾶς, μετὰ πολλῆς ἡσυχίας δέξασθαι τοὺς ἡμετέρους λόγους, ἵνα καρπωσάμενοί τι γενναῖον, ἐντεῦθεν οἴκαδε ἀναχωρήσητε. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς καὶ εἰκῆ ἐνταῦθα σύνιμεν, ἵνα ὁ μὲν εἴπῃ, ὁ δὲ κροτήσῃ ἀπλῶς τὰ λεγόμενα, καὶ οὕτως ἐντεῦθεν ἐξέλθωμεν: ἀλλ' ἵνα καὶ ἡμεῖς χρήσιμόν τι καὶ τῶν συνεχόντων τὴν σωτηρίαν τὴν ὑμετέραν φθεγξώμεθα, καὶ ὑμεῖς κερδάναντες ἐκ τῶν λεγομένων, καὶ πολλὴν τὴν ὠφέλειαν καρπωσάμενοι, οὕτως ἐντεῦθεν ἐξέλθητε. Ἰατρεῖον γὰρ ἐστὶ πνευματικὸν ἢ ἐκκλησία, καὶ δεῖ τοὺς ἐνταῦθα παραγενομένους κατάλληλα τὰ φάρμακα λαμβάνοντας, καὶ τοῖς οἰκείοις τραύμασιν ἐπιτιθέντας, οὕτως ἐπανιέναι. Ὅτι γὰρ ἡ ἀκρόασις μόνη ἄνευ τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείξεως οὐδὲν ὀνήσει, ἄκουε τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος: Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. Καὶ ὁ Χριστὸς

заиста сазнају [=увиде] која је разлика између нас и њих. И нека они празницима и прославама називају пијанство и свакојаку другу необузданост и сваке друге неподобштине које они обично чине. А Црква Божија, насупрот њима, нека назива празником пост, презирање стомак(оугађањ)а [τὴν τῆς γαστρὸς ὑπεροψίαν] и сваку врлину која из тога следи. јер, то и јесте истински празник, где је спасење душе, где је мир и слога, одакле се удаљило свако животно маштање [βιωτικὴ φαντασία], одакле је отишла вика и бука, трка куварâ и клање животиња, па уместо овога владају савршено спокојство [ἡρεμία] и тишина и љубав и радост и мир [εἰρήνη] и кротост и безбројна [друга] добра. Ето, молим вас, о чему ћемо мало разговарати са вашом љубави, најпре вас замоливши да са великом тишином саслушате, да би, задобивши добар плод, отишли одавде. Јер се сабирамо не просто и не случајно. да би један говорио, а да му други аплаудирају¹, и тако се сви разишли, већ да и ми кажемо нешто корисно и потребно за ваше спасење, а ви, имајући користи од онога што ћемо рећи и задобивши плодове, отишли одавде. Јер, Црква је духовно лечилиште [ιατρεῖον πνευματικόν] и они који долазе овде треба да добију одговарајуће лекове, и да их ставе на ране, па тако да оду. А да само слушање, без испуњавања делима, не доноси никакве користи, [о томе] послушај блаженог Павла који говори: "Јер нису праведни пред Богом они који слушају Закон, него ће се оправдати они који испуњавају Закон" (Римљ. 2,13). Па и Христос

δὲ δημηγορῶν ἔλεγεν: Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Εἰδότες τοίνυν, ἀγαπητοὶ, ὡς οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον ἐκ τῆς ἀκροάσεως, εἰ μὴ ἔποιτο καὶ ἡ διὰ τῶν ἔργων πλήρωσις, μὴ μόνον ἀκροαταὶ γινώμεθα, ἀλλὰ καὶ ποιηταὶ, ἵνα τὰ ἔργα τοῖς λόγοις ἐπόμενα πολλῆς ἡμῖν παρρησίας ὑπόθεσις γένηται. Ἀπλώσαντες τοίνυν τοὺς κόλπους τῆς διανοίας, οὕτω δέξασθε τοὺς περὶ τῆς νηστείας λόγους. Καὶ καθάπερ οἱ σώφρονά τινα καὶ κοσμίαν ἐλευθέραν μέλλοντες ἀγαγέσθαι, πάντοθεν παραπετάσμασι καλλωπίσαντες τὰς παστάδας, καὶ ἐκκαθάραντες τὴν οἰκίαν ἅπασαν, καὶ πάσαις ταῖς ἡμελημέναις θεραπαίνισιν ἄβατον ποιήσαντες, οὕτω ταύτην εἰς τὰς παστάδας εἰσάγουσι: τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὑμᾶς βούλομαι, ἐκκαθάραντας ὑμῶν τὸν λογισμόν, καὶ τῇ τρυφῇ καὶ τῇ λοιπῇ ἀδηφαγία πολλὰ χαίρειν εἰπόντας, οὕτω τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων, καὶ τῆς σωφροσύνης, καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης ἀρετῆς διδάσκαλον, τὴν νηστείαν λέγω, ἠπλωμένοις τοῖς κόλποις ὑποδέξασθαι, ἵνα καὶ ὑμεῖς πλείονος ἀπολαύσητε τῆς ἡδονῆς, καὶ αὕτη τὴν οἰκίαν καὶ κατάλληλον ὑμῖν ἰατροίαν παράσχηται. Εἰ γὰρ οἱ τῶν ἰατρῶν παῖδες, ἐπειδὴν μέλλωσι φάρμακα δίδοναι τοῖς βουλομένοις τὸν σεσηπότα καὶ διεφθαρμένον χυμὸν ἐκκαθάραι, κελεύουσι τῆς σωματικῆς ταύτης τροφῆς ἀπέχεσθαι, ὥστε μὴ κώλυμα γενέσθαι τῇ τοῦ φαρμάκου δυνάμει, ἀλλ' ἐνεργῆσαι, καὶ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἐπιδείξασθαι: πολλῶ μᾶλλον ἡμᾶς προσήκει τὸ πνευματικὸν τοῦτο φάρμακον μέλλοντας ὑποδέχεσθαι τὴν ἐκ τῆς νηστείας ὠφέλειαν, λέγω δὴ τὸ τῆς διαίτης, ἐκκαθάραι ἡμῶν τὸν λογισμόν, καὶ καὶ κουφοτέραν ἐργάσασθαι τὴν διάνοιαν ἵνα μὴ

беседујући рече: "Неће сваки који ми говори: Господе, Господе, ући у Царство Небеско, но који твори вољу Оца мојега који је на небесима" (Матеј 7,21). Знајући то, љубљени, да нећемо имати никакве користи од слушања, ако му не уследи испуњење делима, не будимо само слушаоци, већ и извршитељи, да би дела која последују речима постала основа наше велике искренности/отворености. А, отворивши недра свога разума [τοὺς κόλπους της διανοίας], тако ћете примити реч о посту. и, као што они који се спремају да приме целомудрену и украшену невесту, украшавају брачну ложницу посвуда покривачима и потпуно очисте кућу, не пуштајући унутра ниједну неприкладну слушкињу, уводе њу [=невесту] у невестинску собу - желим да и ви на исти начин очистивши свој ум [λογισμόν]² и напустивши наслађивање и осталу прожрдљивост [= остале неумерености], тако раширених руку [букв. "недара"] прихватите мајку свих добара и учитеља свих целомудрености и свих врлина тј. пост³ да бисте се и ви наслађивали већим задовољством [πλείονος απολαύσητε ηδονῆς] и да би вам он [тј. пост] дао одговарајући и саобразан лек. Јер и лекари [οἱ τῶν ἰατρῶν παῖδες], када настоје да дају лек онима који желе да очисте из себе гнојан и покварен сок, заповедају да се уздржава од телесне хране, да не би сметала дејству лека, него да би [лек] деловао и показао своје дело(вање), тим више и ми, када треба да примимо овај духовни лек [и] корист коју имамо од поста тј. од уздржања [της διαίτης], очистимо наш ум [τον λογισμόν] и ослободимо разум [την διάνοιαν] да не би,

ὑπὸ τῆς μέθης καταβαπτισθεῖσα ἄχρηστον καὶ ἀνόνητον ἡμῖν κατασκευάσῃ τὴν ἐκ ταύτης ὠφέλειαν.

β'. Καὶ οἶδα μὲν ὅτι τοὺς πολλοὺς ξενίζει τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα σήμερον: ἀλλὰ, παρακαλῶ, μὴ τῇ συνηθείᾳ 53.23 ἀπλῶς δουλεύωμεν, ἀλλὰ λογισμῶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν. Μὴ γὰρ ἔσται τι κέρδος ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἡμερινῆς ἀδηφαγίας, καὶ τῆς πολλῆς μέθης; Καὶ τί λέγω κέρδος; Ἄλλὰ καὶ πολλὴ ἡ ζημία, καὶ ἡ βλάβη ἀφόρητος. Ὅταν γὰρ καταβαπτισθῇ ὑπὸ τῆς πολλῆς οἰνοποσίας ὁ λογισμὸς, εὐθέως ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων ἀποκρούσεται τὸ ἀπὸ τῆς νηστείας κέρδος. Τί γὰρ ἀηδέστερον, εἶπέ μοι, τί δὲ ἀσχημονέστερον, ὅταν μέχρι μεσονυκτίου τὸν ἄκρατον σπῶντες, ὑπὸ τὴν ἕω τῆς ἀκτίνος τῆς ἡλιακῆς ἀνισχύουσης, ὡς πρόσφατον τοῦ οἴνου ἐμφορηθέντες, οὕτως ἀποπνέουσι, καὶ ἀηδεῖς μὲν φαίνονται τοῖς συντυγχάνουσιν, εὐκαταφρόνητοι δὲ τοῖς οἰκέταις, καὶ καταγελῶνται παρὰ πάντων τῶν ὀπωσοῦν τὸ δέον συνορώντων, καὶ πρὸ τούτων ἀπάντων, ὅταν διὰ τὴν πολλὴν ταύτην ἀκрасίαν, καὶ τὴν ἀμετρίαν τὴν ἄκαιρον καὶ ἀνόνητον, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀγανάκτησιν ἐπισπῶνται; Οἱ γὰρ μέθυσοι, φησὶ, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. Τί οὖν ἂν τούτων ἀθλιώτερον γένοιτ' ἂν, τῶν διὰ βραχείαν καὶ ἐπιβλαβῆ ἡδονὴν τῶν τῆς βασιλείας προθύρῳ ἐκβαλλομένων; Ἄλλὰ μὴ γένοιτό τινα τῶν ἐνταῦθα συνειλεγμένων τούτῳ ἀλῶναι τῷ πάθει: ἀλλὰ μετὰ πάσης φιλοσοφίας καὶ σωφροσύνης, καὶ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἐστιασαμένους, καὶ τοῦ χειμῶνος καὶ τῆς ζάλης, ἣν ἡ μέθη ἐργάζεσθαι πέφυκεν, ἐλευθερωθέντας εἰς τὸν λιμένα καταντῆσαι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τὴν νηστείαν λέγω, ἵνα μετὰ δασιλείας τὰ ἀπὸ ταύτης δυνηθῶμεν καρπώσασθαι ἀγαθὰ. Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀδηφαγία μυρίων

погружен у пијанство, учинио некорисном и неуспешном корист коју имамо од њега [тј. поста].

2.) Знам да се многима данас чине страним наше речи, али, молим [вас], немојмо просто робовати навици, већ умом устројмо оно што је потребно [ἀλλὰ λογισμῶ та καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν]. Зар ће нам бити каква добит од (свако)дневног преједања и многог опијања? Ма, шта кажем: добит? Него [ἔμεο имати] велику штету и непоправљив губитак. Када се, дакле, ум помути од великог пијења вина, одмах и у почетку се прекида добитак од поста. Шта је гадније, реци ми, шта је ружније од оних који, пијући до поноћи, ујутро, при изласку сунца, смрде као да су се тек напили вина. Они изгледају одвратни оним који их срећу, ништавни [њиховим] слугама и смешни свима који знају шта приличи: а најважније је - оваквом великом неузддрљивошћу и безвременом и штетном неумереношћу [ἀμετρία]⁴, навлаче на себе јарост Божију [τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀγανάκτησιν]. "Пијанице", речено је, "неће наследити Царство Божије" (1.Кор. 6,10). Шта може бити јадније од ових [људи] који за кратко и штетно задовољство бивају прогнани из предворја Царства? Али, нека не буде да се неко од овде сабраних ода тој страсти! Већ [сви ми], са сваком мудрошћу и целомудреношћу [μετὰ πάσης φιλοσοφίας καὶ σωφροσύνης], прошавши овај дан и ослободивши се од буре и штете коју само по себи чини пијанство, стигнимо у пристаниште наших душа тј. пост, да би могли да задобијемо добра од њега. Као што прождрљивост [αδηφαγία]

κακῶν αἰτία καὶ πρόξενος τῷ τῶν ἀνθρώπων γίνεται γένει, οὕτω καὶ ἡ νηστεία καὶ ἡ τῆς γαστρὸς ὑπεροψία τῶν ἀφάτων ἡμῖν ἀγαθῶν ἀεὶ αἰτία γέγονε. Πλάσας γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς, καὶ εἰδὼς, ὅτι τούτου αὐτῷ μάλιστα δεῖ τοῦ φαρμάκου πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν, εὐθέως καὶ ἐκ προοιμίων τῷ πρωτοπλάστῳ ταύτην δέδωκε τὴν ἐντολὴν εἰπών: Ἐκ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῆ: ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ. Τὸ δὲ λέγειν, τότε φάγε, καὶ τότε μὴ φάγῃς, νηστείας ἦν εἰκῶν. Ἄλλὰ δέον φυλάξαι τὴν ἐντολὴν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, δι' ἀκρασίαν δὲ τῆς γαστρὸς ἠττηθεὶς, καὶ τὴν παρακοὴν ἐργασάμενος, θανάτῳ κατεδικάζετο. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος καὶ ἐχθρὸς τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ διαγωγὴν τοῦ πρωτοπλάστου, καὶ τὸν ἀταλαίπωρον βίον ἐκείνον, καὶ ὅτι, καθάπερ ἄγγελος, οὕτω σώματι συμπεπλεγμένος διήγεν ἐπὶ τῆς γῆς, βουλόμενος αὐτὸν ὑποσκελίσαι καὶ καταβαλεῖν ἐλπίδι μειζόνων ὑποσχέσεων, καὶ τῶν ἐν χερσὶν ἐξέβαλε. Τοσοῦτόν ἐστι τὸ μὴ μένειν ἐπὶ τῶν οἰκείων ὄρων, ἀλλὰ τῶν μειζόνων ἐφίεσθαι. Καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλῶν σοφὸς τις ἔλεγε: Φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. Εἶδες, ἀγαπητέ, πῶς ἐκ προοιμίων ἐξ ἀδηφαγίας ὁ θάνατος τὴν εἴσοδον ἔσχεν; Σκόπει δὲ πάλιν καὶ μετὰ ταῦτα τὴν θείαν Γραφὴν κατηγοροῦσαν συνεχῶς τῆς τρυφῆς, καὶ λέγουσαν ποτὲ μὲν, Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν, καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν: ἄλλοτε δὲ, Ἐφαγε, καὶ ἔπιε, καὶ ἐλιπάνθη, καὶ ἐπαχύνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. Καὶ οἱ τὰ Σόδομα δὲ οἰκοῦντες μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν ἐντεῦθεν τὴν ἀπαραίτητον ὀργὴν ἐκείνην ἐπεσπᾶσαντο.

постаје узроком и извором безбројних зала за људски род, тако је и пост и презирање стомак(оугањања)а за нас увек било узрок неискazивих добара. Стварајући у почетку човека и знајући да ће му тај лек много требати за спасење душе, Бог је одмах и у самом почетку првосазданом дао ту заповест. "Од сваког дрвета које је у врту јешћеш. А од дрвета познања добра и зла, нећете јести од њега, у који, пак, дан јесте од њега, смрћу ћете умрети" (Пост. 2,16-17). Речи: "ово једи, ово немој јести" су биле нека икона/праслика [εἰκῶν] поста. Али, иако је требало да чува заповест, [човек] то није учинио, те савладан од стране стомакоугањања и преступивши заповест, би осуђен на смрт. Будући да виде лукави демон и непријатељ наше природе понашање првосазданог у рају и његов удобан живот [τον ἀταλαίπωρον βίον] и да у телу на земљи живи као ангео, а желећи да га обори и савлада надом у већа обећања, изби му из руку и оно што је имао. А тако бива када се не остане у одговарајућим границама, већ се жели више. И то објављујући неко премудар рече: "Завишћу ђаволовом смрт уђе у свет" (Прем. Сол. 2,24). Јеси ли видео, љубљени, да је од самог почетка смрт ушла [у свет] прождрљивошћу? (По)гледај опет како и после тога Божанско Писмо непрестано осуђује наслађивање [τρυφή] и другде говори: "Поседа народ, те једоше и пише, а после усташе да се играју" (Изл. 32,6) и другде: "појео се и попио, удебљао се и угојио и одврати се љубљени [= Израил]" (Пон. Зак. 32,15)⁵. И они који настањиваху Содом уз сва остала зла, тиме навукоше неумољиви гнев Божији.

Ἦκουσον γὰρ τοῦ προφήτου λέγοντος: Τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων, ὅτι ἐν πλησμονῇ ἄρτων ἐσπατάλων. Καθάπερ γὰρ πηγὴ τις καὶ ρίζα τυγχάνει τῶν κακῶν ἀπάντων.

γ'. Εἶδες τῆς ἀδηφαγίας τὴν βλάβην; Ὅρα μοι πάλιν τῆς νηστείας τὰ κατορθώματα. Τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηστείαν ἐπιδειξάμενος ὁ μέγας Μωσῆς, τῆς νομοθεσίας τὰς πλάκας λαβεῖν ἠδυνήθη; καὶ ἐπειδὴ κατελθὼν εἶδε τοῦ λαοῦ τὴν παρανομίαν, ἃς μετὰ τοσαύτης προσεδρίας λαβεῖν ἴσχυσε, ταύτας ρίψας συνέκλασεν, ἄτοπον εἶναι λογισάμενος, μεθύνοντα λαὸν καὶ παρανομοῦντα νομοθεσίαν Δεσπότης δέξασθαι. Διὸ καὶ ἐτέρων πάλιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηστείας ἐδεήθη ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος προφήτης, ἵνα δυνηθῆ τὰς διὰ τὴν παρανομίαν αὐτῶν συντριβείσας πλάκας πάλιν ἄνωθεν δεξάμενος κατενεγκεῖν. Καὶ ὁ μέγας δὲ Ἡλίας τοσοῦτων ἡμερῶν νηστείαν ἐπεδείξατο, καὶ τὴν τοῦ θανάτου τυρανίδα διαφυγὼν, καὶ μετὰ πυρίνου ἄρματος ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελθὼν, καὶ οὐδέπω καὶ τήμερον θανάτου πείραν λαβὼν. Καὶ ὁ ἀνὴρ δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν, πολλῶν ἡμερῶν νηστείαν ἐπιδειξάμενος, οὕτως ἠξιώθη τῆς θαυμαστῆς ἐκεῖνης ὀπτασίας, ὅς καὶ τῶν λεόντων τὸν θυμὸν ἐχαλίνωσε, καὶ εἰς προβάτων ἡμερότητα μετέστησεν, οὐ τὴν φύσιν μεταβαλὼν, ἀλλὰ τῆς θηριωδίας μενούσης τὴν προαίρεσιν ἀμείψας. Ταύτη καὶ Νινευῖται χρησάμενοι τὴν ἀπόφασιν ἀνεκαλέσαντο τοῦ Δεσπότης, μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ τῶν ἀλόγων γένος ταύτην ἐπιδείξασθαι παρασκευάσαντες, καὶ οὕτως ἀποστάντες ἕκαστος ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδεύματων, εἰς φιλανθρωπίαν ἐξεκαλέσαντο τὸν τῶν ἀπάντων Δεσπότην. Καὶ τί περὶ τοὺς δούλους ἔτι στρέφομαι καὶ γὰρ ἔχομεν καὶ ἐτέρους πολλοὺς ἀριθμῆσαι, καὶ ἐν τῇ

Чуј пророка како говори: "Ово је грех Содома, јер у ситости хлеба сладостраствовху" (Језекиљ 16,49). Јер прождрљивост је некакав извор и корен сваког зла.

3.) Видиш ли штету од прождрљивости? Види, пак, какви су успеси поста. Провевши четрдесет дана у посту, велики Мојсије је могао да прими таблице Закона, те, пошто сишавши виде безакоње народа, бацивши разби их [таблице Закона], које се толико трудио да добије, јер сматраше безсмисленим да пијаном и беззаконом народу буде дат Закон Господњи. Зато је овај чудесни пророк требало да пости још четрдесет дана, да би могао однети [народу] свише дароване таблице, разбијене због њиховог безакоња. Па и велики Илија је исто толико дана постио (3. Цар. 19,8), па, избегавши тиранију смрти, узнесе се као⁶ на небо и до данас не окуси смрти (4. Цар.2,1,11) И мили човек [ο ανήρ δε των επιθυμών]⁷ (Данило 10,11), проевши многе дане у посту, удостоји се оног чудесног виђења (Данило 10,3) укроти јарост лавова и преобрати је у кротост оваца, не променивши им природу - будући да је њихова зверост остала - већ расположење. Тако [тј. постом] су и Ниневљани опозвали одлуку Владичину [= Господњу], уредивши да са људима пости и род бесловесних [= животиње] и тако, одступивши сви од злих дела, побудише на човекољубље Владиду свега (Јона 3,7). Али, зашто се опет бавим слугама (јер имамо и многе друге да набројимо,

Καινή διὰ ταύτης εὐδοκίμησαντας) , δέον ἐπὶ τὸν κοινὸν ἀπάντων ἡμῶν Δεσπότην ἐλθεῖν; Ὁ γὰρ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ αὐτὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηστείαν ἐπιδειξάμενος, οὕτω τῆς πρὸς τὸν διάβολον ἦψατο πάλης, πᾶσιν ἡμῖν ὑπογραμμὸν διδούς, ὥστε διὰ ταύτης καθοπλίζεσθαι, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἰσχὺν προσλαβόντας οὕτω παρατάττεσθαι εἰς τὴν πρὸς ἐκείνον μάχην. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἴσως ἔροιτό τις ἂν τῶν ὁξὺ βλέπόντων καὶ διεγυγερμένων τὴν διάνοιαν: τίνας ἔνεκεν τὰς αὐτὰς τοῖς δούλοις ἡμέρας ὁ Δεσπότης νηστεύων φαίνεται, καὶ οὐχ ὑπερηκόντισε τὸν ἀριθμὸν; Οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ εἰκῆ τοῦτο γεγένηται, ἀλλὰ καὶ τοῦτο σοφῶς καὶ κατὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν. Ἵνα γὰρ μὴ νομισθῆ δοκῆσει παραγεγενῆσθαι, καὶ μὴ ἀνειληφέναι σάρκα, ἢ ἔξω τῆς φύσεως εἶναι τῆς ἀνθρωπίνης, διὰ τοῦτο τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν νηστεύει, καὶ οὐ προστίθησι ταῖς ἡμέραις, ὥστε ἐπιστομίσαι τῶν ἀναισχυντεῖν βουλομένων τὴν φιλονεικίαν. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτου γεγενημένου εἰσὶν ἔτι καὶ νῦν τινες ταῦτα τολμώντες φθέγγεσθαι, εἰ μὴ τῇ οἰκείᾳ προγνώσει ταύτην αὐτῶν ἐξέκοψε τὴν ἀφορμὴν, τί οὐκ ἂν ἐπεχείρησαν εἰπεῖν; Διὰ τοῦτο οὐκ ἀνέχεται πλείους ἡμέρας νηστεύσαι, ἀλλὰ τοσαύτας ὅσας οἱ δούλοι: ἵνα δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἡμᾶς παιδεύσῃ, ὅτι τὴν αὐτὴν σάρκα καὶ αὐτὸς περιέκειτο καὶ οὐκ ἔξω τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ὑπῆρχεν.

δ'. Ἄλλ' ὅτι μὲν μεγάλη τῆς νηστείας ἡ ἰσχὺς, καὶ πολὺ τὸ ἐκ ταύτης κέρδος τῇ ψυχῇ προσγινόμενον, καὶ ἐκ τῶν δούλων καὶ ἐκ τοῦ Δεσπότητος δῆλον ἡμῖν γεγένηται: παρακαλῶ οὖν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, εἰδόντας αὐτῆς τὸ κέρδος, μὴ διὰ ῥαθυμίαν ἀπόσασθαι τὴν ἐκ ταύτης ὠφέλειαν, μηδὲ δυσχεραίνειν πρὸς τὴν ταύτης

koji su se kroz њега [= пост] прославили и у Старом и у Новом [Завету]), када треба да дођем ка нама свима заједничком Владици? И сâм Господ наш Исус Христос, постивши четрдесет дана (Матеј 14,2), тако ступи у борбу са ђаволом и свима нама даде пример да би се њиме наоружали, и тако задобивши силу, устали у борбу са оним [=ђаволом]. Али, овде ће можда неко оштрог и бистрог ума питати: зашто изгледа да Владика пости исто онолико дана колико и слуге, а не превазилази их бројем? То се није десило просто и случајно, већ премудро и по Његовом неизрецивом човекољубљу. Да не мисле да се привидно јавио и да није примио плот [καὶ μὴ ἀνειληφέναι σάρκα] и да је био вам људске природе [ἔξω τῆς φύσεως εἶναι τῆς ἀνθρωπίνης = да није примио пуну људску природу] - зато је постио исти број дана, не придодавши још дана [поста], да запуши уста оних који бестидно желе да се расправљају [βουλομένων τὴν φιλονεικίαν]⁸. Јер, ако, и када се све то десило, сада ипак постоје неки који се осмељују да то кажу, да није, себи својственим предзнањем, [τῇ οἰκείᾳ προγνώσει] Господ им одузео приговор, шта би тек покушали да кажу? Зато [Господ] не подноси да пости више дана, него онолико колико слуге, да нас тако заиста подучи да бејаше обучен и Он у исту ову плот и да не бејаше ван наше природе [= да је био истински човек].

4.) А да је велика снага поста и да произилази многа добит за душу од њега, постало нам је јасно и из [примѣра] слугу и из [примера] Владике. Молим зато вашу љубав да, знајући добит од њега, не буде услед нехата лишена користи од њега нити да се жалости због његовог наступања, већ да се радује и весели, према блаженом

ὠφέλειαν, μηδὲ δυσχεραίνειν πρὸς τὴν ταύτης παρουσίαν, ἀλλὰ χαίρειν καὶ ἀγάλλεσθαι, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον: "Ὅσῳ γὰρ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσοῦτῳ ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται. Νηστεία γὰρ τῆς ψυχῆς ἐστὶ τροφή, καὶ καθάπερ αὕτη ἡ σωματικὴ τροφή παιίνει τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ νηστεία τὴν ψυχὴν εὐτονωτέραν ἐργάζεται, κοῦφον αὐτῇ τὸ πτερόν κατασκευάζει, μετάρσιον αὐτὴν ποιεῖ, τὰ ἄνω φαντάζεσθαι προξενεῖ, ἀνωτέραν αὐτὴν τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν ἡδέων τοῦ παρόντος βίου ἀπεργαζομένη. Καὶ καθάπερ τὰ κοῦφα τῶν πλοίων ὀξύτερον τὰ πελάγη διαπερᾶ, τὰ πολλῶ τῷ φόρτῳ βαρούμενα ὑποβρύχια γίνεται: οὕτως ἡ μὲν νηστεία κουφότερον ἐργαζομένη τὸν λογισμὸν, παρασκευάζει μετ' εὐκολίας τὸ πέλαγος τοῦ παρόντος βίου διαπερᾶν, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐπτοῆσθαι, καὶ μηδὲν ἠγεῖσθαι τὰ παρόντα, ἀλλὰ σκιᾶς καὶ ὄνειράτων οὐδαμινέστερον αὐτὰ παρατρέχειν. Ἡ δὲ μέθη καὶ ἡ ἀδηφαγία βαρύνουσα τὸν λογισμὸν, καὶ παιίνουσα τὴν σάρκα, αἰχμάλωτον ἐργάζεται τὴν ψυχὴν, πανταχόθεν αὐτὴν πολιορκοῦσα, καὶ οὐκ ἀφιεῖσα τοῦ λογισμοῦ τὸ κριτήριον ἐρρωμένον ἔχειν, κατὰ κρημνῶν φέρεσθαι παρασκευάζει, καὶ κατὰ τῆς οἰκειᾶς σωτηρίας ἅπαντα ἐργάζεσθαι. Μὴ δὴ ῥαθύμως οἰκονομῶμεν, ἀγαπητοὶ, τὰ κατὰ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν: ἀλλ' εἰδότες ὅσα κακὰ ἐντεῦθεν τίκτεται, φεύγωμεν τὴν ἐξ αὐτῆς βλάβην. Οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ Καινῇ μόνον, ἐνθα πλείων ἡ ἐπίτασις τῆς φιλοσοφίας, καὶ μείζονα τὰ σκάμματα, καὶ μεγάλοι οἱ ἰδρώτες, καὶ πολλὰ τὰ βραβεῖα, καὶ ἄφατοι οἱ στέφανοι, τὰ τῆς τρυφῆς ἀπηγόρευται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς, ἠνίκα ἔτι τῇ σκιᾷ παρεκάθηντο, καὶ τῷ λύχνῳ ἦσαν προσηλωμένοι, καὶ καθάπερ παιδία γαλακτοτροφούμενα, οὕτω κατὰ

Павлу: "Ако се наш спољашњи човек и распада, ипак се унутрашњи обнавља из дана у дан" (2. Кор. 4,16). Пост је, дакле, храна душе и, као што ова телесна храна дебља тело, тако и пост чини душу јачом, омогућава јој лаки лет, чини ј способном да машта о вишњим [добрима], постављена изнад задовољстава и удобности садашњег живота. И, као што лако натоварене лађе брже прелазе пучину, а оне, натоварене тешким теретима, бивају потопљене, тако и пост, чинећи ум лакшим, помаже да се са лакоћом преплива пучина пучина садашњег живота и устреми ка небу и небеским [стварима - та ἐν τοῖς οὐρανοῖς] и не придаје важност садашњим [добрима], него да се сматрају ништавнијим од сенке и сна. А пијанство и прождрљивост, обременујући ум и дебљајући плот, чине душу заробљеницом, опкољавајући је одасвуд и не дозвољавајући да ум има јако разуђивање [κριτήριον], [те] је тјерају да лута по хридима и да чини све против сопственог спасења. Не будимо немарни, љубљени, за устројавање нашег спасења, већ, знајући колика зла се рађају одавде [из пијанства и прождрљивости], побегнимо од ове штете. Јер, нису само у Новом [Завјету], где је потребно још више љубомудрија [φιλοσοφίας] и већи подвизи, велики трудови [μεγάλοι οἱ ὑδρώτες], многобројне награде и неизрециви венци, забрањена наслађивања, већ и у Старом, када су [људи] још увек били под сенком и користили се светилником и попут дојенчади тако помало били уразумљивани,

μικρὸν ἐνήγοντο, οὐδὲ τότε ἠφίεντο τρυφᾶν. Καὶ ἵνα μὴ νομίσητε ἀπλῶς ἡμᾶς κατηγοροῦντας τῆς τρυφῆς ταῦτα λέγειν, ἀκούσατε τοῦ προφήτου λέγοντος: Οὐαὶ οἱ ἐρχόμενοι εἰς ἡμέραν κακῆν, οἱ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ κατασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωμαῖς αὐτῶν: οἱ ἐσθίοντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βουκολίων γαλαθηνά: οἱ πίνοντες τὸν διυλισμένον οἶνον καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι, ὡς ἐστῶτα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα. Εἶδετε πόσην κατηγορίαν ἐποιήσατο τῆς τρυφῆς ὁ προφήτης, καὶ ταῦτα Ἰουδαίοις διαλεγόμενος, τοῖς ἀναισθήτοις, τοῖς ἀγνώμοσι, τοῖς καθ' ἐκάστην ἡμέραν γαστριζόμενοις; Σκοπεῖτε γὰρ τῶν ῥημάτων τὴν ἀκρίβειαν: διαβαλὼν αὐτῶν τὴν ἀδηφαγίαν καὶ τὴν πολλὴν ἐκ τοῦ οἴνου μέθην, τότε ἐπήγαγεν, Ὡς ἐστῶτα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα, μονονουχὶ δεικνὺς, ὅτι μέχρι τοῦ φάρυγγος καὶ τῶν χειλέων ἐστὶν ἡ ἀπόλαυσις, καὶ περαιτέρω οὐ πρόεισιν. Ἄλλ' ἡ μὲν ἡδονὴ βραχεῖα καὶ πρόσκαιρος, ἡ δὲ ὀδύνη διηνεκῆς, καὶ πέρας οὐκ ἔχουσα. Καὶ ταῦτα, φησὶ, διὰ τῆς πείρας μαθόντες, Ὡς ἐστῶτα ὅλα ἐλογίσαντο καὶ μένοντα, καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα, τοῦτ' ἐστὶν, ἀφιπτάμενα, καὶ οὐδὲ τὸ τυχὸν παραμένοντα. Τοιαῦτα γὰρ ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὰ σαρκικά: οὐπω παρεγένοντο, καὶ ἀπέπτη: τοιοῦτον ἢ τρυφή, τοιοῦτον ἢ δόξα ἢ ἀνθρωπίνη καὶ ἡ δυναστεία, τοιοῦτον ὁ πλοῦτος, τοιοῦτον ἡ εὐημερία πᾶσα τοῦ παρόντος βίου, οὐδὲν βέβαιον ἔχουσα; οὐδὲν στάσιμον, οὐδὲν πάγιον, ἀλλὰ ποταμίων ῥευμάτων μᾶλλον παρατρέχει, καὶ ἐρήμους καὶ γυμνοὺς καταλιμπάνει τοὺς περὶ ταῦτα ἐπτοημένους. Ἀλλὰ τὰ πνευματικά οὐ τοιαῦτα, ἀλλ' ἀπεναντίας τούτοις, βέβαια καὶ ἀκίνητα, μεταβολὴν οὐκ ἐπιδεχόμενα, παντὶ τῷ αἰῶνι παρεκτεινόμενα. Πόσης οὖν

чак ни тада није било дозвољено наслађивање. И, да не мислите да ми просто говоримо тако осуђујући наслађивање, послушајте пророка како каже: "Тешко онима који долазе у зао дан, који спавају на одрима од слоноваче и пружају се на својим постељама и који једу козлића из пастве и телад из стада која сисају млеко, који пију процеђено вино и мажу се скупим [букв. "првим"] мирисима, сматрајући то сталним, а не пролазним" (Амос 6,3-6)⁹. Видите ли како пророк осуди наслађивање и то говорећи Јудејима, неосјетљивим, неразумним, који су сваки дан угађали стомаку? (По)гледајте [= приметите] тачност израза: разобличавајући њихову прождрљивост и пијанство од вина, он додаје: "сматрајући то сталним, а не пролазним", показујући да задовољство [απόλαυσις] допире [само] до непца и уста и даље се не простире. Већ је задовољство/уживање [ηδονή] кратко и привремено, а патња [због њега] је дуга и нема границе. И то [ипак] знајући из искуства, они [овдашња задовољства] сматрају сталним и постојаним, а не пролазним тј. непостојаним ни за мало. Јер, тако је људско и плотско: тек што настане - и нестане: такво је наслађивање, таква је људска слава и власт, такво је богатство, такво је свако добро [εὐημερία] садашњег живота - неимајуће никакву поузданост, никакву сталност, никакву постојаност, већ тече брже од речних струја и оставља самима и нагима оне који се вежу за њих. А духовна [добра] нису таква, већ насупрот њима: поуздана и непокретна¹⁰, неподложна промени и простиру се у вечност. Каква би

οὐκ ἂν εἶη παραφροσύνης τῶν ἀκινήτων τὰ σαλεύόμενα ἀνταλλάττεσθαι, τῶν διαιωνιζόντων τὰ πρόσκαιρα, τῶν ἀφιπταμένων τὰ διηνεκῶς μένοντα, τῶν πολλὴν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τὴν ἀπόλαυσιν προξενούντων τὰ πολλὴν τὴν κόλασιν ἡμῖν ἐκεῖ κατασκευάζοντα; Ταῦτα δὴ πάντα ἐννοοῦντες, ἀγαπητοὶ, καὶ πολὺν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ποιούμενοι λόγον, καταφρονήσωμεν τῆς τρυφῆς τῆς ἀνονήτου καὶ ἐπιβλαβοῦς: ἀσπασώμεθα τὴν νηστείαν, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν φιλοσοφίαν, καὶ τοῦ βίου πολλὴν τὴν μεταβολὴν ἐπιδειξώμεθα, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔργων πρᾶξιν ἐπειγώμεθα: ἵνα τὸν καιρὸν ἅπαντα τῆς ἀγίας τεσσαρακοστῆς, τὴν πνευματικὴν ἐμπορίαν ἐμπορευσάμενοι, καὶ πολὺν τὸν πλοῦτον συναγαγόντες τῆς ἀρετῆς, οὕτω καταξιωθῶμεν καὶ εἰς τὴν κυρίαν ἡμέραν παραγενέσθαι, καὶ μετὰ παρρησίας τῇ φρικτῇ καὶ πνευματικῇ τραπέζῃ προσελθεῖν, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων καὶ ἀθανάτων ἀγαθῶν μετασχεῖν μετὰ καθαροῦ τοῦ συνειδότος, καὶ τῆς ἐκεῖθεν πληρωθῆναι χάριτος, εὐχαίς καὶ πρεσβείαις τῶν εὐαρεστησάντων αὐτῷ Χριστῷ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

само била противмудреност [παραφροσύνη] мењати непокретна [добра] за промењива, вечна за привремена, постојано пребивајућа од мењајућих се брзо, она што ће нам у будућем веку донети велико задовољство [ἀπόλαυσιν] - онима што нам припремају велико мучење тамо. Размишљајући о свему овоме, љубљени, и бринући се много за наше спасење, презримо неразумна и штетна наслађивања, заволимо пост и свако друго љубомудрије [φιλοσοφίαν], покажимо велику промену живота и сваки дан журимо да учинимо добра дела, да би, у сво време свете Четрдесетнице купујући духовну робу [τὴν πνευματικὴν ἐμπορίαν ἐμπορευσάμενοι]¹¹ и сабирајући велико богатство врлине, тако се удостојили да стигнемо до Дана Господњег [= Пасхе], да са смелошћу приступимо страшној и духовној трпези и да се са чистом савешћу причешћујемо неизрецивим и бесмртним добрима и да се испунимо тамошњом благодаћу, молитвама и заступништвом благоугодивших Самоме Христу, човекољубивом Богу нашем, са Којег је Оцу са Духом Светим слава, сила, част, сада и увек и у векове векова. Амин.

---

* Златоуст је своје чувене беседе на књигу Постања изговорио највероватније 386. и 388. године, у Антиохији, као презвитер, када је настала већина његових егзегетских дела. Да подсетимо, у древној Цркви, прва дужност презвитера је била да тумаче Свето Писмо, да упућују верне и просветљују катихумене. Нарочито је време Часног поста било намењено тој сврси. Ово је уводна беседа, чија је тема наступајући пост.

---

¹ Св. Златоуст је био изванредан говорник, па су га, за бравурозност са којом је беседио, слушаоци често награђивали аплаузима. Он зато овде унапред тражи од својих слушаоца да обрате пажњу на боголсовско и етичко Предање Цркве, које он износи, а не на спољашњу форму.

² Св. Златоуст разликује "διάνοια" и "λογισμός" Ми ту дистинкцију покушавамо да одразимо у преводу преводећи "λογισμός" са "ум" а "διάνοια" са "разум", свесни да се богатство значења као и различита етимологија ових грчких речи не исказује у нашим преводима.

³ Грчка реч "νηστεία" = "пост" је женског рода, па Св. Јован Златоуст употребљава *femininum* говорећи о посту, те га назива "мајком" (μητέρα) осталих добара. Додуше, одмах после тога он назива пост и учитељем врлина (διδάσκαλος, у акузативу - διδάσκαλον што је очигледно *masculinum*) али из простог разлога што у то доба скоро да нису постојале "учитељице" тј. жене скоро да нису држале граматичке и философске школе (изузев Ипатије Александријске).

⁴ "αμετρία" није просто "неумереност", већ недостатк мере као психичка аномалија, као патолошко стање душе, њена неусклађеност са самом собом и околним светом. Богатство овог израза је неописиво: он има своју историју још у античкој философији - још Платон (*Софист* 228, а-б.) говори о αμετρία-и као о основном узроку свих, психичких, интелектуалних и физичких аномалија. Св. Златоуст, као одличан ритор и протагониста грчке παιδεία-е, употребљава овај израз да истакне трагичну неусклађеност коју гријех, као патолошко стање, уноси у човека.

⁵ По Септуагинти, МТ је значајно другачији - в. превод Ђ. Даничића.

---

⁶ Ово "као" садржи текст Седамдесеторице: масоретски текст га нема.

⁷ "ο ἀνὴρ δε τῶν ἐπιθυμῶν" - према Теодотионовом преводу Данила (по Седамдесеторици: "ἄνθρωπος ἐλεεινός"). Св. Јован Златоуст цитира Књигу пророка Данила према Теодотионовом преводу, који је Црква прихватила због буквалнијег превода од стандардног превода Седамдесеторице.

⁸ Овде Св. Јован полемише против јеретика *докета* који су тврдили да је Христос само привидно пострадао. За Св. Златоуста стварност Христовог оваплоћења је непобитна чињеница и залог нашег спасења, па он на њој непрестано инсистира, као и Св. Игнатије Антиохијски, Златоустов богословски и духовни предшественик (нпр. *Смирњанима* 4,1,2). Златоуст је неретко диспутативан: у следећој, другој беседи (*На речи "У почетку створи Бог небо и земљу"* - у припреми је и њен превод) директно прозива гностичке јересиархе, излажући насупрот њих православно учење. Иначе, Златоуст је рационализам од кога су патили многи богослови тзв. "антиохијске катихетске школе" умео да преобрати у *библијски реализам*, у богословску трезвеност, која је била неопходна да нагласи свештено-историјски моменат у чину богојављења и откривења, а што су многи александријски богослови често заборављали.

⁹ Уопште није јасно какав текст Старог Завета овде наводи Св. Златоуст: то није превод Седамдесеторице, нити масоретски текст. Да ли је по среди неки нама непознат превод или слободна интерпретација постојећег текста? У сваком случају, текст који наводи Св. Јован је доста краћи и од МТ и од LXX.

¹⁰ "Непокретна добра" не треба схватити у вулгарном смислу "непокретне имовине" - појам "(τα) ακύνιτα αγαθά"

означава њихову сталност, постојаност, будући да се "кретање" у јелинском свету врло често везало за "пропадање". Психолошки би се дало закључити да је посреди аристотеловско схватање и тематика; ипак, Стагирањин нигде не поистовећује ово двоје, штавише, у *Физици* (225a.33 - 225 b.5) се експлицитно тврди да "пропадање није кретање".

¹¹ Букв. "трговавши духовну трговину". Ово такође не треба схватити вулгарно. Св. Златоуст једноставно покушава да нађе одговарајућу слику, којом би грађанима Антиохије (добрим делом трговцима) приближио вредност и значај поста. Уосталом, у правила античке риторике су од говорника захтевале разумљивост и умеће да повеже предмет свога говора са свакидашњим ситуацијама. Тако се постизала *уверљивост*, суштинска особина реторског говора 8в. Аристотел, *Реторика* I,2,6).

Са (старо)јелинског изворника превео:
Дарко Ћого